

*Беломєстнов Олександр Юрійович,
здобувач ступеня «Доктор філософії»
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
суддя Донецького окружного адміністративного суду*

ЗАХИСТ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ШЛЯХОМ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Стаття присвячена дослідженню захисту прав суб'єктів господарювання шляхом оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Розглянуто судову практику розгляду справ про оскарження рішень суб'єктів владних повноважень адміністративними і господарськими судами. На підставі аналізу судової практики встановлено недостатність положень, які закріплені в Господарському процесуальному кодексі України, для повної і належної оцінки актів суб'єктів владних повноважень у процесі вирішення питання про їх оскарження. У зв'язку з наданням господарським судам повноважень розгляду справ за участю суб'єктів владних повноважень запропоновано шляхи удосконалення процесуальної основи розгляду справ за участі вказаного суб'єкта як учасника справи. Пропонується закріпити критерії оцінки рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах щодо їх оскарження, як це передбачено Кодексі адміністративного судочинства України; доповнити принципи господарського судочинства принципом офіційного з'ясування всіх обставин справи у справах за участю суб'єктів владних повноважень; розширити коло спорів, у яких господарський суд має застосовувати принцип офіційного з'ясування обставин справи; передбачити зміни до ст. 74 ГПК України, якими встановити, що обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача у справі, якщо ним відповідно до закону є суб'єкт владних повноважень, а суб'єкт владних повноважень повинен подати суду всі наявні у нього документи та матеріали, які можуть бути використані як докази у справі. Закріплення запропонованих положень у ГПК України надасть господарським судам необхідні повноваження для перевірки законності (правомірності) актів, рішень, бездіяльності суб'єктів владних повноважень, забезпечить формування єдності судової практики відповідно до вимог передбачуваності, верховенства права і ефективного захисту прав.

***Ключові слова:** господарська юрисдикція, адміністративна юрисдикція, верховенство права, суб'єкт владних повноважень, захист прав та законних інтересів, господарський спір.*

Постановка проблеми. Суб'єкти господарювання в процесі організації і здійснення своєї діяльності постійно взаємодіють із суб'єктами владних повноважень. Під час реалізації таких правовідносин поширеними є випадки порушень прав або законних інтересів суб'єктів господарювання рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень. У кожному такому випадку суб'єкт господарювання має правильно визначитись зі способом захисту порушеного права, обрати суд, який компетентний розглядати справу щодо оскар-

ження таких рішень, дій, бездіяльності. У комплексі це повинно забезпечити право суб'єктів господарювання на судовий захист, яке гарантоване Конституцією України.

З огляду на правозастосовну практику як судових органів, так і органів публічної адміністрації, питання оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень є актуальним та потребує детального розгляду.

Аналіз публікацій і досліджень. Широка проблематика захисту прав суб'єктів господарювання досліджувалась у працях О. А. Беяневич, О. М. Вінник, О. П. Віхрова, С. М. Грудницької, Б. В. Деревянка, Д. В. Задихайла, О. Р. Зельдіної, Г. Л. Знаменського, О. Р. Кібенко, В. К. Мамутова, В. С. Мілаш, Л. М. Ніколенко, В. М. Пашкова, О. П. Подцерковного, В. С. Щербини та інших авторів. Дослідження порядку захисту прав шляхом оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень здійснювались здебільшого в адміністративному процесі такими науковцями: С. В. Білуга, Р. В. Ватаманюк, П. В. Вовк, О. С. Духневич, І. С. Козій, А. О. Неугодніков, М. І. Смокович. Водночас залишається нерозкритою низка проблемних питань з погляду оскарження вказаних актів у порядку господарського судочинства, зокрема питання розмежування судової юрисдикції по цих справах, компетенції господарських судів в оцінці актів і рішень суб'єктів владних повноважень, витребування доказів, що зумовлює доцільність доопрацювання особливостей захисту прав суб'єктів господарювання у зазначених правовідносинах.

Мета цієї статті полягає в дослідженні й обґрунтуванні шляхів вирішення проблемних питань захисту прав суб'єктів господарювання шляхом оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень.

Виклад основного матеріалу. Стаття 55 Конституції України гарантує право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1]. На рівні галузевого законодавства передбачено способи захисту у вигляді «визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемлюють права та законні інтереси суб'єкта господарювання або споживачів» (ч. 2 ст. 20 Господарського кодексу України [2]), «визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб (ч. 2 ст. 16 Цивільного кодексу України [3]).

Процесуальні засади реалізації вказаних способів захисту визначені процесуальними кодексами. Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) [4] визначає завданням адміністративного судочинства – справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових

відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Суб'єкт владних повноважень – це орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або наданні адміністративних послуг (п. 7 ч. 1 ст. 4 КАСУ). Перебуваючи в правових відносинах із суб'єктом владних повноважень, підвладна особа може сприймати дії вказаного суб'єкта як незаконні, неправомірні. Остання ситуація означає виникнення адміністративно-правового спору, тобто «юридичного конфлікту між фізичною чи юридичною особою, з одного боку, і суб'єктом владних повноважень – з другого, що зумовлений здійсненням останнім управлінських функцій» [5, с. 23].

До юрисдикції адміністративних судів належать, зокрема: спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження (ч. 1 ст. 19 КАСУ).

В. Ковбасюк виділяє особливість правовідносин у сфері адміністративного судочинства з оскарження рішень (нормативно-правових чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, яка полягає в тому, що «в ході їх здійснення оспорується процес застосування суб'єктом владних повноважень матеріальної правової норми. Таким чином, невіддільний суб'єкт захищає своє право на реалізацію прав та інтересів, передбачених матеріально-правовою нормою, а суб'єкт владних повноважень захищає порядок реалізації ним своїх обов'язків і процес застосування ним матеріальної норми» [6, с. 86]. В. М. Бевзенко вказує на важливість правильного визначення юрисдикції таких спорів: «по-перше, слід пам'ятати, що будь-який суб'єкт владних повноважень наділений повноваженнями різної галузевої належності. Тож оцінюючи рішення (дій, бездіяльності), маємо однозначно визначати, які саме повноваження цей суб'єкт владних повноважень здійснював у спірних правовідносинах» [7, с. 30]. Отже, науковці виділяють загальний критерій для розмежування адміністративної і господарської юрисдикції: для невіддільного суб'єкта правовідносини виникають із приводу захисту суб'єктивного права чи інтересу, а для суб'єкта владних повноважень – порядку реалізації свого обов'язку, що опосередковано передбачає захист публічного інтересу.

Господарський процесуальний кодекс України (далі – ГПК України) передбачає, що господарські суди розглядають широко коло справ, водночас чітко виключає справи, які становлять юрисдикцію адміністративних судів. Так, до компетенції господарських судів віднесено, зокрема: «...10) справи у спорах

щодо оскарження актів (рішень) суб'єктів господарювання та їх органів, посадових та службових осіб у сфері організації та здійснення господарської діяльності, крім актів (рішень) суб'єктів владних повноважень, прийнятих на виконання їхніх владних управлінських функцій...» (ст. 20 ГПК України) [8].

Отже, за загальним правилом розмежування господарської і адміністративної юрисдикцій у досліджуваній сфері вимога щодо захисту прав суб'єктів господарювання шляхом оскарження актів (рішень) суб'єктів владних повноважень має розглядатись у порядку адміністративного судочинства.

Водночас є випадки, коли спеціальні норми законодавства встановлюють винятки з цього правила. Так, відповідно до ч. 2 ст. 7 Кодексу України з процедур банкрутства [9], господарський суд, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, в межах цієї справи вирішує всі майнові спори, стороною в яких є боржник; спори з позовними вимогами до боржника та щодо його майна; спори про визнання недійсними результатів аукціону; спори про визнання недійсними будь-яких правочинів, укладених боржником; спори про повернення (витребування) майна боржника або відшкодування його вартості відповідно; спори про стягнення заробітної плати; спори про поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника; спори щодо інших вимог до боржника.

У ч. 3 цієї статті встановлено механізм передання справ господарському суду з інших юрисдикцій, зокрема адміністративної: «Матеріали справи, в якій стороною є боржник, щодо спорів, зазначених у частині другій цієї статті, провадження в якій відкрито до або після відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), за ініціативою учасника справи або суду невідкладно, але не пізніше п'яти робочих днів, надсилаються до господарського суду, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство (неплатоспроможність), який розглядає спір по суті в межах цієї справи». Слід зазначити, що у практиці адміністративних судів зазначений механізм застосовується судами по-різному: 1) закриття провадження в адміністративній справі і надсилання матеріалів справи до господарського суду; 2) закриття провадження в адміністративній справі без передачі справи господарському суду (з роз'ясненням позивачу, що розгляд цієї справи віднесений до юрисдикції господарського суду); 3) передача відповідної адміністративної справи господарському суду без закриття провадження по адміністративній справі [10, с. 272].

Окрім вищевказаного прямого закріплення в законі винятку щодо розгляду спорів із суб'єктами владних повноважень господарськими судами, судовою практикою також сформовано підходи щодо віднесення певних категорій спорів за участю суб'єкта владних повноважень до юрисдикції господарських судів. Прикладом можуть бути, зокрема, спори за участю ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (УКРПАТЕНТ)». Існує практика розгляду цих

спорів і адміністративними, і господарськими судами. Так, Окружний адміністративний суд міста Києва розглянув справу про визнання протиправним та скасування рішення Міністерства економічного розвитку і торгівлі України про відмову в реєстрації товарного знака, оформлене у вигляді висновку про невідповідність позначення умовам надання правової охорони за результатами кваліфікаційної експертизи; зобов'язання вказаного Міністерства, ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (УКРПАТЕНТ) організувати і провести повторну кваліфікаційну експертизу та прийняти рішення про реєстрацію товарного знака [11].

Суд задовольнив цей адміністративний позов повністю. Було зазначено: беручи до уваги те, що відповідні повноваження відповідачів щодо проведення повторних кваліфікаційних експертиз та прийняття рішення про реєстрацію знаків для товарів і послуг є дискреційними повноваженнями, він (суд) зобов'язаний відновити порушене право шляхом зобов'язання суб'єкта владних повноважень прийняти конкретне рішення про надання можливості, якщо відмова визнана неправомірною, а інших підстав для відмови не вбачається.

Вказане рішення було оскаржено в апеляційній інстанції. На переконання колегії суддів Шостого апеляційного адміністративного суду, суд першої інстанції під час прийняття оскаржуваного рішення помилково відніс розгляд цієї справи до юрисдикції адміністративного судочинства, не врахувавши характер спору, суб'єктний склад правовідносин, предмет та підстави заявлених вимог, з огляду на що провадження у цій справі підлягає закриттю [12]. Колегія суддів вважає, що спір про скасування рішення про відмову в реєстрації знака для товарів і послуг безпосередньо стосується охорони саме права інтелектуальної власності. Оскільки між позивачем та відповідачем виник спір, пов'язаний із захистом прав інтелектуальної власності, колегія суддів з урахуванням складу учасників цього спору, предмету позову та правової позиції Великої Палати Верховного Суду, висловленої у постанові від 29.05.2019 у справі № 826/15263/18, вважає, що його вирішення віднесено до юрисдикції господарського суду.

Іншим прикладом судової практики щодо зміни юрисдикції з адміністративної на господарську можуть бути спори за участю органу місцевого самоврядування стосовно надання дозволу на розробку технічної документації із землеустрою. Так, Господарським судом Черкаської області розглянуто справу № 925/6/20 [13] за позовом ФОП до Тальнівської міської ради про визнання незаконним та скасування рішення Тальнівської міської ради про надання дозволу на розробку землепорядних документів і рішення про затвердження документації землеустрою щодо відведення земельних ділянок. Задовольняючи позов, суд врахував твердження позивача, що спірні рішення міської ради суперечать ЗК України і порушують цивільні права позивача як землекористува-

ча земельної ділянки, на якій знаходиться його нерухоме майно. Суд спирався також на правовий висновок Великої Палати Верховного Суду (в постанові від 03 жовтня 2018 року у справі № 661/3925/16-а) стосовно того, що позовні вимоги фізичної особи-підприємця про скасування рішення органу місцевого самоврядування про надання дозволу на розробку технічної документації із землеустрою щодо поділу земельної ділянки, яка перебуває в користуванні позивача як власника нерухомого майна, розміщеного на зазначеній ділянці, не підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Водночас, обґрунтовуючи своє рішення, Господарський суд Черкаської області зазначає, що «у справах щодо оскарження рішень органів державної влади чи органів місцевого самоврядування суд повинен перевірити, чи прийняті (вчинені) вони на підставі, в межах та у спосіб, що передбачені Конституцією та Законами України, з використанням повноважень з метою, з якою це повноваження надано, обґрунтовано, безсторонньо, добросовісно, розсудливо, з дотриманням принципу рівності перед законом, пропорційно, з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення, своєчасно, тобто протягом розумного строку».

Тобто господарський суд під час розгляду справи про оскарження актів індивідуального характеру органів місцевого самоврядування застосовує критерії оцінки цих актів, які закріплені не в ГПК України, а в КАСУ (ч. 2 ст. 2), хоча прямого посилання на норми КАСУ, зрозуміло, не робить.

Далі в цьому ж рішенні суд зазначає, що «підставами для визнання акта незаконним (недійсним) є невідповідність його вимогам чинного законодавства та/або визначеній законом компетенції органу, який видав цей акт. Обов'язковою умовою визнання акта незаконним є також порушення у зв'язку з прийняттям відповідного акта прав та охоронюваних законом інтересів підприємства чи організації позивача у справі». І це твердження не супроводжується посиланнями на норми процесуального законодавства.

Ще один приклад розгляду справ за участю органів місцевої влади господарським судом – справа № 903/475/19, розглянута Господарським судом Волинської області за позовом Першого заступника керівника Луцької місцевої прокуратури до Торчинської селищної ради, ФОП про визнання незаконним та скасування рішення Торчинської селищної ради про звільнення від сплати пайової участі у розвитку інфраструктури селища по будівництву виробничих приміщень по виготовленню пам'ятників ФОП [14].

Слід звернути увагу на декілька процесуальних питань, які пов'язані з оцінкою господарським судом рішення селищної ради.

По-перше, суд, вочевидь за браком відповідних чинних процесуальних норм, посилається на вкрай застаріле роз'яснення президії Вищого арбітражно-

го суду України № 02-5/35 від 26.01.2000 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з визнанням недійсними актів державних чи інших органів», яким визначено підстави для визнання акта недійсним: невідповідність вимогам чинного законодавства та/або визначеній законом компетенції органу, який видав цей акт; обов'язковою умовою визнання акта недійсним є також порушення у зв'язку з прийняттям відповідного акта прав та охоронюваних законом інтересів підприємства чи організації-позивача у справі. Якщо за результатами розгляду справи факту такого порушення не встановлено, у господарського суду немає правових підстав для задоволення позову.

По-друге, господарський суд під час розгляду вказаної справи застосовує принцип змагальності, посиляючись на ч. 1 ст. 14 ГПК України про те, що суд розглядає справи не інакше як за зверненням особи, поданим відповідно до цього Кодексу, в межах заявлених нею вимог і на підставі доказів, поданих учасниками справи або витребуваних судом у передбачених цим Кодексом випадках. Збирання доказів у господарських справах не є обов'язком суду, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

Отже, під час розгляду справи щодо оскарження рішення органу місцевої влади господарський суд керувався принципом змагальності замість принципу офіційного з'ясування обставин справи та обов'язку суб'єкта владних повноважень довести правомірність прийнятого рішення. Принцип офіційного з'ясування всіх обставин справи, закріплений ч. 4 ст. 9 КАСУ, зобов'язує суди вживати заходи для з'ясування всіх обставин у справі, зокрема і шляхом виявлення та витребування доказів з власної ініціативи.

В іншій справі за участю як відповідача органу місцевого самоврядування Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду, надаючи оцінку рішення міської ради про надання в оренду земельної ділянки і вирішуючи питання про задоволення позовних вимог, зазначає, що відповідно до чинного законодавства України суд не може втручатися у дискреційні повноваження органу місцевого самоврядування щодо вирішення питання про умови договору оренди; до компетенції судів віднесено розгляд вимог виключно про спонукання розглянути подане зацікавленою особою клопотання без визначення змісту самого рішення [15]. Проте і в цьому рішенні відсутні посилання на конкретні норми законодавства, які б закріплювали вказані правила.

Слід звернути увагу, що для розгляду справ про банкрутство у спорах із суб'єктами владних повноважень законодавець прямо передбачив застосування принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи господарським судом (ч. 2 ст. 7 Кодексу України з процедур банкрутства): «У разі якщо відповідачем у такому спорі є суб'єкт владних повноважень, суд керується принципом офіційного з'ясування всіх обставин у справі та вживає визначених законом захо-

дів, необхідних для з'ясування всіх обставин у справі, у тому числі щодо виявлення та витребування доказів, з власної ініціативи».

Проте наразі це єдиний приклад прямого закріплення в законодавстві, і лише в спеціальній нормі щодо справ про банкрутство, обов'язку господарського суду застосовувати принцип офіційного з'ясування всіх обставин, якщо відповідачем є суб'єкт владних повноважень. Тобто активна поведінка господарського суду під час з'ясування обставин справи передбачена тільки у розгляді справ за участі боржника. У інших справах господарської юрисдикції, де відповідачем є суб'єкт владних повноважень, продовжує діяти виключно принцип змагальності.

Також слід зазначити, що відповідно до ч. 2 ст. 77 КАСУ передбачено, що в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача. Суб'єкт владних повноважень повинен подати суду всі наявні у нього документи та матеріали, які можуть бути використані як докази у справі. Отже, реалізація принципу офіційного з'ясування обставин справи супроводжується встановленням обов'язку суб'єкта владних повноважень надати докази, не очікуючи витребування їх судом. Це сприяє оперативності розгляду справи, і як наслідок – підвищенню ефективності захисту прав суб'єктів господарювання.

Для порівняння, відповідно до ч. 4 ст. 74 ГПК України суд не може збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи, крім витребування доказів судом у випадку, коли він має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками справи їхніх процесуальних прав або виконанні обов'язків щодо доказів. Отже, наявні обмеження права господарського суду з витребування доказів, що не відповідають принципу офіційного з'ясування обставин справ, який фрагментарно може діяти у господарському процесі.

Висновки. Проведений аналіз судової практики вказує на недостатність положень, закріплених у ГПК України, для повної і належної оцінки актів суб'єктів владних повноважень для вирішення питання щодо їх оскарження. У зв'язку з наданням господарським судам повноважень розгляду справ за участю суб'єктів владних повноважень потребує відповідного удосконалення процесуальна основа розгляду таких справ у контексті особливостей вказаного суб'єкта як учасника справи.

З огляду на зазначене, в ГПК України доцільно запровадити такі зміни і доповнення:

1) закріпити критерії оцінки рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах щодо їх оскарження, як це передбачено в ч. 2 ст. 2 КАСУ;

2) доповнити принципи господарського судочинства принципом офіційного з'ясування всіх обставин справи у справах за участю суб'єктів владних повноважень;

3) розширити коло спорів, у яких господарський суд має застосовувати принцип офіційного з'ясування обставин справи. Для цього за аналогією механізму встановлення особливостей розгляду справ про банкрутство та справ про захист у справах про порушення прав інтелектуальної власності (ст. 81-1 ГПК України) необхідно включити до ГПК України нову статтю 81-2, якою встановити, що у разі, якщо відповідачем у справі у передбачених законом випадках виступає суб'єкт владних повноважень, суд керується принципом офіційного з'ясування всіх обставин у справі та вживає визначених законом заходів, необхідних для з'ясування всіх обставин у справі, у тому числі щодо виявлення та витребування доказів, з власної ініціативи;

4) встановити в ст. 74 ГПК України, що обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача у справі, якщо ним відповідно до закону є суб'єкт владних повноважень. Суб'єкт владних повноважень повинен подати суду всі наявні у нього документи та матеріали, які можуть бути використані як докази у справі.

Закріплення запропонованих положень у ГПК України надасть господарським судам необхідні повноваження для перевірки законності (правомірності) актів, рішень, бездіяльності суб'єктів владних повноважень, забезпечить формування єдності судової практики відповідно до вимог передбачуваності, верховенства права і ефективного захисту прав.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Прийнята 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003 р. № 18. С. 144.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 35.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06 липня 2005 р. № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36. № 37. Ст. 446.
5. Писаренко Н. Б. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення): монографія / Н. Б. Писаренко, В. А. Сьоміна. Харків: Право, 2011. 136 с.
6. Ковбасюк В. Характеристика об'єкта правовідносин у сфері адміністративного судочинства. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 3. С. 85–89. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/3/17.pdf>
7. Бевзенко В. М. Особливості оскарження рішення, дій, бездіяльності суб'єкта публічної адміністрації щодо реєстрації знаків для товарів і послуг в адміністративному судочинстві. *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу*. Харків, 2017. С. 30–32.
8. Господарський процесуальний кодекс України від 06 листопада 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
9. Кодекс України з процедур банкрутства: від 18 жовтня 2018 р. *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 19. Ст. 74.

10. Коваль І. Ф., Беломестнов О. Ю. Щодо реалізації права на судовий захист у справах про банкрутство. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 270–273.
11. Рішення окружного адміністративного суду міста Києва від 4 березня 2019 року № 826/10387/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80217287>
12. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 11 вересня 2019 р. у справі № 826/10387/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84196238>
13. Рішення Господарського суду Черкаської області від 27 жовтня 2020 року у справі № 925/6/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92527106>
14. Рішення Господарського суду Волинської області від 16 жовтня 2019 р. у справі № 903/475/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85046576>
15. Постанова Верховного Суду від 16 квітня 2019 р. у справі № 904/2403/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81304538>

References

1. Konstytutsiia Ukrainy. pryiniata 28 chervnia 1996 roku (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (30), st. 141.
2. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku. (2003). № 436-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (18), st. 144.
3. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku. № 435-IV. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (40–44), st. 35.
4. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06 lypnia 2005 r. № 2747-IV. (2005). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (35–36), st. 446.
5. Pysarenko, N. B. (2011). *Administratyvno-pravovi spory (udoskonalennia poriadku vyrishennia): monohrafiia / N. B. Pysarenko, V. A. Somina*. Kharkiv: Pravo.
6. Kovbasiuk, V. (2018). Kharakterystyka obiekta pravovidnosyn u sferi administratyvnoho sudochynstva. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, (3), 85–89. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/3/17.pdf>
7. Bevzenko, V. M. (2017). Osoblyvosti oskarzhennia rishennia, dii, bezdiialnosti subiekta publichnoi administratsii shchodo reiestratsii znakiv dlia tovariv i posluh v administratyvnomu sudochynstvi. *Suchasni problemy administratyvnoho prava ta protsesu*. Kharkiv, 30–32.
8. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 06 lystopada 1991 r. (1992). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (6), st. 56.
9. Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva: vid 18 zhovtnia 2018 r. (2019). *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, (19), st. 74.
10. Koval, I. F., Bielomiestnov, O. Yu. (2023). Shchodo realizatsii prava na sudovi zakhyt u spravakh pro bankrutstvo. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (4), 270–273.
11. Rishennia okruzhnogo administratyvnoho sudu mista Kyieva vid 4 bereznia 2019 roku № 826/10387/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80217287>
12. Postanova Shostoho apeliatsiinoho administratyvnoho sudu vid 11 veresnia 2019 r. u spravi № 826/10387/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84196238>
13. Rishennia Hospodarskoho sudu Cherkaskoi oblasti vid 27 zhovtnia 2020 roku u spravi № 925/6/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92527106>
14. Rishennia Hospodarskoho sudu Volynskoi oblasti vid 16 zhovtnia 2019 r. u spravi № 903/475/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85046576>
15. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 16 kvitnia 2019 r. u spravi № 904/2403/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81304538>

Oleksandr Belomestnov. Protection of the rights of management subjects through appeal of decisions, actions or inaction of authority subjects

The article is devoted to the study of the protection of the rights of economic entities by appealing against decisions, actions or inaction of subjects of power. The judicial practice of considering cases on appealing against decisions of subjects of power by administrative and economic courts is considered. Based on the analysis of judicial practice, the insufficiency of the provisions enshrined in the Economic Procedural Code of Ukraine has been established for a complete and proper assessment of acts of subjects of power in the process of resolving the issue of appeal. In connection with the provision of economic courts with the powers to consider cases with the participation of subjects of power, ways are proposed to improve the procedural basis for considering cases with the participation of the specified subject as a participant in the case. It is proposed to fix the criteria for evaluating decisions, actions or inaction of subjects of power in cases of their appeal, as provided for by the Code of Administrative Procedure of Ukraine; supplement the principles of economic legal proceedings with the principle of official clarification of all the circumstances of the case in cases involving subjects of power; expand the range of disputes in which the economic court should apply the principle of official clarification of the circumstances of the case; provide for amendments to Art. 74 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine, which establish that the obligation to prove the legitimacy of his decision, action or inaction rests with the defendant in the case, if he, in accordance with the law, is a subject of power, and the subject of power must submit to the court all his documents and materials available that can be used as evidence in the case. Fixing the proposed provisions in the COD of Ukraine will provide the economic courts with the necessary powers to verify the legality (legitimacy) of acts, decisions, inaction of subjects of power, ensure the formation of unity of judicial practice in accordance with the requirements of predictability, the rule of law and effective protection of rights.

Keywords: *economic jurisdiction, administrative jurisdiction, rule of law, subject of power, protection of rights and legal interests, economic dispute.*

УДК 346.34; 347.72

DOI 10.31558/2786-5835.2023.1.3.3

Дорошенко Ліна Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри економічного права
та економічного судочинства

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9748-6358>

**ЗАХИСТ ПРАВ СТОРІН КОРПОРАТИВНОГО ДОГОВОРУ
ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЕНСАЦІЇ ТА ЗАПЕВНЕНЬ**

У статті проаналізовано теоретичні і практичні питання, що виникають під час захисту прав сторін корпоративного договору. Доведена необхідність уніфікації та гармонізації національного законодавства щодо корпоративного договору з європейським законодавством шляхом впровадження в українське законодавство міри відповідальності за неналежне виконання або невиконання умов корпоративного договору, як-от компенсація. Визначено переваги компенсації як способу захисту прав сторін корпоративного договору. Аргументовано, що вона є гарантією належного виконання корпоративного договору, найбільш оптимальним способом захисту прав сторін корпоративного договору серед інших способів,